

Aftale og procedure

Allerede under den forrige museumslov, i 1989, blev der indgået en aftale om administration af arkæologiske interesser i forbindelse med kollektive, tilskudsberettigede læhegn med forudgående dybdepløjning.

Denne aftale er stadig gældende. Den er endvidere udvidet til at omfatte de individuelle projekter og omfatter herefter følgende:

- Læplantningslavene/den enkelte projektmager sender, såfremt der skal udføres dybdepløjning, planer for læhegnprojekterne til museerne. Henvendelsen vil indeholde oplysning om, hvem der er konsulent for det kollektive projekt eller – for de individuelle projekter – lodsejer/entreprenør. De individuelle projekter vil komme spredt over året. For de kollektive projekter tilstræbes, at de kommer på et bestemt tidspunkt af året, men de vil desværre ofte komme i spredte portioner. Det er de sidste 4-5 års meget turbulente bekendtgørelsessituation, som har givet problemer. Som ved alle andre anlægsarbejder er det af stor betydning, at museerne får information så tidligt som muligt
- Museerne foretager arkivalisk kontrol, indtegner kendte arkæologiske lokaliteter og returnerer materialet til læhegnskonsulenten, entreprenøren eller lodsejeren
- Museets hørings svar kan eventuelt underbygges af en mindre forundersøgelse. Der er i følge bekendtgørelse 1101 af 12. december 2002, § 12 hjemmel til at udføre forundersøgelser på områder, hvorpå der skal plantes læhegn med tilskud. Arkæolog og konsulent/projekt mager kan foretage en fælles besigtigelse af læhegnsbæltet for en nærmere præcisering af, hvor der ikke bør dybdepløjes, og hvor der eventuelt kan blive tale om at flytte læhegnet. Det vil her især dreje sig om overpløjede gravhøje, men også velkendte boplads- og gravpladsområder kan skånes i denne fase

- En velargumenteret, dokumenteret indstilling til skånsom tilplantning, f. eks. ved undladelse af reolpløjning og grubning, vil blive imødekommet. Veldokumenterede, kulturhistoriske argumenter kan f.eks. være baseret på:
  - Anlæg dokumenteret ved en forundersøgelse
  - Synlige fortidsminder (f.eks. gravhøje)
  - Udgravningsplaner fra arealer, der støder op til læhegnsbæltet. Planerne skal omfatte væsentlige fund (f.eks. gravpladser under flad mark eller boplads med kulturlag)
  - Kulturarvsarealer
- Arkæologisk overvågning kan anvendes. I dette tilfælde skal man på forhånd have aftalt, hvilke konsekvenser fund af væsentlige fortidsminder kan få på dybdepløjningen
- Efterrekonoscering kan give ny viden om, hvad der er af fortidsminder på området. Generelt regner man på landsplan med, at der kan være op til 2 fund pr. km i smalle tracéer.

Det er hensigten med denne vejledning at bidrage til en lettere administration af læhegnplanerne både for konsulenter og museer og tillige at sprede lys over baggrunden for parternes ageren. Vigtigheden af et godt samarbejde kan ikke understreges nok.

Yderligere oplysninger kan fås hos:

*Kulturarvsstyrelsen, Fortidsminder,
Slotsholmsgade 1, 1216 København K.*

Tlf. 72 26 52 13.

*Landsforeningen De Danske Plantningsforeninger,
Landbocentret, Hjortsvangen 3, 7323 Give.*

Tlf. 79 71 71 71.

Denne vejledning i administration af arkæologiske interesser i forbindelse med plantning af læhegn henvender sig til såvel læhegnskonsulenter som lodsejere og mu-seer. Det er hensigten at belyse baggrunden for læplantning og dybdepløjning samt informere om de af-taler, der er indgået mellem Kulturarvsstyrelsen og Landsforeningen De Danske Plantningsforeninger for at skåne kulturarven.

Faktuelle oplysninger

Hvert år anlægges på landsplan ca. 550 km læhegn efter forudgående dybdepløjning. De plantes dels kollektivt inden for rammerne af lokale læplantningslav og dels individuelt. En del er tilskudsberettigede; staten giver årligt godt 13 mio. kr. i tilskud til læhegnsbepantning. Det er Landsforeningen De Danske Plantningsforenin-ger, der administrerer læhegnprojekterne. Landsfor-eningens administration er underlagt tilsyn af Direkto-ratet for FødevarerErhverv.

Et læhegns omfang kan være:

- Maksimalt syv planterækker og maksimalt 10 m bredt
- Småbepantning som er op til ½ ha eller ikke over 20 m bredt

I 2004 plantedes ca. det halve antal kilometer læhegn i forhold til, hvad der blev plantet i 2000 og årene før, og dette niveau vil tilplantningen sandsynligvis ligge på frem til 2007. Læhegnene udgør nu på landsplan årligt et areal på ca. 340 ha. I perioden 1994 – 2000 havde tilskudsordningen til hensigt at fremme anvendelsen af bredere hegn. Det er baggrunden for, at der i den perio-de blev etableret mange brede læhegn. I dag etableres igen langt flest smalle læhegn, f.eks. i 2004 ca. 416 km smalle hegn og ca. 130 km brede hegn.

Kulturarv, love og bestemmelser

Det er en politisk tilkendegivelse, at man skal undgå sprøjtning i forbindelse med skovrejsning og læplant-ning. Det er en af de vigtigste, aktuelle begrundelser for reolpløjningen, som endvidere anses for den bedste anlægstekniske jordbearbejdning.

At fortidsminderne er et parameter, der skal inddrages i forbindelse med anlæggelse af læhegn, fremgår imid-lertid af ”Bekendtgørelse om tilskud til læplantning”, kap. 3, § 12, hvor det bestemmes, at ved placering af beplantningerne skal der tages hensyn til bl.a. kulturhi-storiske interesser.

Det er et overordnet mål for museumsloven at bevare fortidsminder i stedet for at udgrave dem.

Museumsloven beskytter de fortidsminder, der ikke er omfattet af en egentlig fredning. Det bestemmes i kapi-tel 8, § 27, at et jordarbejde skal standses i det omfang, fortidsminder berøres. Fundet skal derpå straks an-meldes til det lokale museum, og området kan først frigives efter en faglig undersøgelse. Museumsloven, der trådte i kraft 1. januar 2002, indførte bl.a. nye be-temmelser om finansiering af arkæologiske undersø-gelser, idet bygherrer og anlægsmyndigheder herefter skal betale for undersøgelse af de fortidsminder, der berøres af et jordarbejde. Derudover er det hensigten med museumslovens bestemmelse, at den anlægsan-svarlige skal kunne ændre planerne for anlægsarbejdet, således at fortidsmindet ikke ødelægges, men tværti-mod bevares på stedet for eftertiden. I tilgift spares bygherren for udgifterne til det arkæologiske arbejde.

De nye finansieringsbestemmelser berører imidlertid sjældent læhegnplantning, idet:

- Museerne selv finansierer mindre forunder-søgelse. Om en forundersøgelse er mindre eller større afhænger af, om det samlede an-lægsområde er større eller mindre end ½ ha. Læhegn berører normalt et areal mindre end ½ ha
- Staten finansierer gennem Kulturarvsstyrel-sens tilskudspulje eventuelle undersøgelser, idet museumsloven, kap. 8, § 27, stk. 5 be-temmer, at arkæologiske undersøgelser i forbindelse med almindelig dyrkning og al-mindelig skovdrift er undtaget de gældende bestemmelser om, at bygherren betaler for de arkæologiske arbejder, der foranlediges af anlægsarbejdet
- Læhegn med tilskud efter bekendtgørelse 1101 (se bekendtgørelse 1101, § 2) etableres til gavn for landbrugsdriften, hvorfor de i museumslovens forstand opfattes som en del af den almindelige dyrkning. Hegn kan plantes med andre formål f.eks. afskærm-ning af et erhvervsområde, men er så ikke tilskudsberettigede. Finansiering af arkæolo-giske undersøgelser afgøres i disse tilfælde fra sag til sag.